

БАШТАЛГЫЧ КЛАССТАРДА МААЛЫМАТТЫК-КОММУНИКАЦИЯЛЫК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНЫП ОКУТУУ МАСЕЛЕЛЕРИ

Арынбаев Эралы Калилович – ОшМПУ, п.и.к.

era000@bk.ru

Жусубалиева Үмүт Рысбековна

ВОПРОСЫ ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННО- КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Арынбаев Эралы Калилович – ОшГПУ, к.п.н.

era000@bk.ru

Жусубалиева Үмүт Рысбековна

ISSUES OF TEACHING USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN PRIMARY SCHOOL

Arynbaev Eraly Kalilovich – OshSPU Candidate of Pedagogical Sciences

era000@bk.ru

Dzhusubalieva Umut Rysbekovna

Аннотация.

Бүгүнкү коом маалыматташкан коом. Республикабызда акыркы жылдары санариптештирүү активдүү жүргүзүлүп жаткан мезгил. Жашоо тиричилигин бардык тармактарынын маалыматтары атайын маалыматтар базасына киригизилип санариптештирилүүдө. Ошондуктан ар бир жаран кааласак да, каалабасак да санариптик маалыматтарды пайдалана билүүгө даяр болушубуз керек. Бириккен Улуттар Уюмунун маалыматтарына караганда 2025-жылы Кыргызстанда калктын саны өсүүнүн эң жогорку чегине жетет. Келечек муунду санариптик коомго даярдоо башталгыч класстарда башталат. Демек бала бакчаларга жана мектептерге балдардын баруусу көбөйөт жана жакынкы келечекте мугалимдердин алдында келечек муунубуздун басымдуу катмарын тарбиялоо, аларга татыктуу билим берүү маселеси турат. Макалада башталгыч класстарда маалыматтык-коммуникациялык технологияларды пайдаланып окутуунун бир нече маанилүү себептери берилип, аны билим берүүдө пайдаланбай коюунун айрым кесепеттери көрсөтүлгөн.

Түйүндүү сөздөр: башталгыч класс, окуучу, маалыматтык – коммуникациялык технологияр, санарип, окутуу, билим берүү.

Аннотация.

Сегодняшнее общество – это информационное общество. В последние годы в нашей республике активно проводится цифровизация. Данные из всех сфер жизни заносятся в специальную базу данных и оцифровываются. Поэтому каждый гражданин должен быть готов иметь возможность использовать цифровые данные, хотим мы того или нет. По данным ООН, в 2025 году население Кыргызстана достигнет высшего предела роста. Подготовка будущего поколения к цифровому обществу начинается в начальных классах. Поэтому посещаемость детьми детских садов и школ увеличится, и в ближайшем будущем перед педагогами встанет задача дать образование большинству нашего будущего поколения и дать ему достойное образование. В статье представлены несколько важных причин обучения с использованием информационных и коммуникационных технологий в начальных классах, а также показаны некоторые последствия их неиспользования в образовании.

Ключевые слова: начальная школа, ученик, информационно-коммуникационные технологии, цифровые, обучение, образование.

Abstract.

Today's society is an information society. In recent years, digitalization has been actively carried out in our republic. Data from all areas of life are entered into a special database and digitized. Therefore, every citizen must be prepared to be able to use digital data, whether we want it or not. According to the UN, in 2025 the population of Kyrgyzstan will reach its highest growth limit. Preparing the future generation for a digital society begins in primary school. Therefore, children's attendance at kindergartens and schools will increase, and in the near future, teachers will be faced with the task of educating the majority of our future generation and providing them with a decent education. The article presents several important reasons for teaching using information and communication technologies in primary classes, and also shows some of the consequences of their non-use in education.

Key words: primary school, student, information and communication technologies, digital, training, education.

Киришүү. Коомдун кайсыл гана тармагын алып карабайлы, кайсыл гана мекеме-ишканаларга кайрылбайлы, алардын ар биринен маалыматтык коммуникациялык технологияларды кездештиребиз. Ошондой эле алардын кызматынан күнүмдүк турмушубазда тынымсыз пайдаланып келебиз. Ал гана эмес Кыргыз Республикасынын “Электрондук башкаруу жөнүндө” мыйзамынын негизинде бир топ иштер жүргүзүлүп, документтер электрондук формада, электрондук эсептегич машиналарды пайдалануу менен адамдын кабылдоосу үчүн жарактуу түрдө берилген документтештирилген маалыматтар базасы түзүлүп, электрондук документ пайдаланып калдык[3]. Азыр биз дээрлик маалыматташтырылган коомдо жашап жаткан учурубуз. Маалыматташтыруу – маалымат ресурстарын, маалымат технологияларын иштеп чыгуу, түзүү, өздөштүрүү жана пайдалануу, жашоонун баардык чөйрөлөрүндө маалымат ресурстарын калыптандыруу жана пайдалануу жолу менен айрым жарандардын, алардын бирикмелеринин, мамлекеттик жана мамлекеттик эмес уюмдардын, бүтүндөй жалпы коомдун маалыматтык керектөөлөрүн камсыз кылууга багытталган ишмердикти уюштуруу, илимий-техникалык, социалдык, өндүрүштүк-экономикалык компоненттерин жана жыйынтыктарын камтыган иш аракет[5]. <https://www.stat.kg> сайтындагы 2021-жылдын жыйынтыгында көрсөтүлгөн айрым маалыматтарга карасак акыркы жылдардагы жекелик компьютерлердин санынын өсүшү (Кыргыз Республикасы боюнча 247090 даана жекелик компьютер) да келечекте маалыматтык – коммуникация каражаттарын пайдаланууга болгон суроо талаптын күчөшүнөн кабар берет. Ушул эле сайттан 2022-жылдын жыйынтыгында уюлдук кыймылдуу электрбайланышынын абоненттик терминалдарынын тармагына кошулгандардын саны 74375000 ден ашуун[6].

Кыргыз Республикасында маалыматтык коомду курууга 2000 – жылдардан баштап аракеттер башталып, мамлекеттик деңгээлде иштер жүргүзүлө баштаган. Алардын бири "Кыргыз Республикасын өнүктүрүү үчүн маалыматтык-коммуникациялык технологиянын" улуттук стратегиясы. Анын максаты - Кыргыз Республикасында маалыматтык коомду куруу боюнча Улуттук программаны ишке ашырууга көмөктөшүү. Бул үчүн МКТны пайдалануу аркылуу натыйжалуу, ачык жана отчет берип тура турган мамлекеттик башкаруу, бардык жарандардын маалыматка тең укуктуу жетишин камсыз кылуу, өлкөнүн бардык региондорун өнүктүрүү үчүн бирдиктүү маалыматтык чөйрө түзүү зарыл. Бул чөйрөнүн негизги милдеттери болуп дүйнөлүк маалыматтык биримдикке интеграциялануу, маалыматтык теңсиздикти жоюу, маалыматтык коомдун укуктук негиздерин өнүктүрүү, маалыматтык-коммуникациялык технологиялык кызмат көрсөтүүнү өнүктүрүүгө багытталган мамлекеттик башкаруу механизмдерин өркүндөтүү, маалыматтык-коммуникациялык технологиялык тармактын инвестицияга ылайыктуулугун жогорулатуу, жаңы маалыматтык-коммуникациялык

технологияларды өнүктүрүү жана өздөштүрүү, саламаттыкты сактоодо мониторингди жана башкарууну маалыматташтыруу саналат[1].

Ошондой эле бул стратегия бүгүнкү күндө актуалдуу болуп жаткан билим берүүнү жана билим менеджментин маалыматташтыруу, жалпыга бирдей минималдык компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу, бардык деңгээлдердеги билим берүү мекемелеринде информатикага окутуунун билим стандарттарын иштеп чыгуу жана киргизүү, окутуунун компьютерлештирилген технологияларын киргизүү, мектептерди толугу менен компьютерлештирүү, калктын социалдык жактан корголбогон катмарларынын интернет тармагына акысыз жеткиликтүүлүгүнүн камсыздоо маселелерин камтыган[1].

“Кыргыз Республикасында жалпы мектептик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандартынын” билим берүү чөйрөлөрүн калыптандыруунун принциптери жана негиздеринде “Санариптик коомду, башкаруунун автоматташтырылган тутумдарын жана интернет технологияларын өнүктүрүү” деп өзгөчө белгиленет. Ошондой эле негизги компетенттүүлүктөрдүн аспектилери жана деңгээлдеринде маалыматтык компетенттүүлүгүндө анын аспектилерин репродуктивдүү, продиктивдүү жана креативдик аткаруу компетенттүүлүктөрүн өзүнчө бөлүп көрсөтөт. Милдетти чечүүгө ылайыктуу булактарды издөө, маалыматты табуу-жана баштапкы иштетүү маалыматтарды иштетүү жана анын негизинде чечимдерди кабыл алуу, маалыматтарды берүү аспектилери каралган жана “Маалыматтык компетенттүүлүккө” – окуучулардын өз алдынча издөө, талдоо, тандап алуу, иштеп чыгуу, жүйөлүү тыянактарды түзүү, анын ишенимдүүлүгүн баалоо, сынчыл ой жүгүртүү жана өз ишин пландаштыруу жана ишке ашыруу боюнча негиздүү чечимдерди кабыл алуу, анын ичинде маалыматтык-коммуникативдик технологияларды колдонуу жөндөмү деп аныктоо берилет[2].

Материалдар жана методдор. Башталгыч класстарда маалыматтык-коммуникациялык технологияларды пайдаланып окутуу маселелерин изилдөө үчүн мамлекеттик стандарттар, статистикалык маалыматтар каралып теориялык изилдөөлөр жүргүзүлдү.

Изилдөөбүздүн максаты башталгыч класстарда маалыматтык-коммуникациялык технологияларды пайдаланып окутуу маселелерин изилдөө.

Изилдөөнүн жыйынтыктары. Демек биз келечек коомдун ээси болгон бүгүнкү жаш муундарыбыз маалыматташкан коомго даяр болсун десек алардын маалыматтык-коммуникациялык даярдыгын азыртадан, башталгыч класстарда башташыбыз керек. Башталгыч класстарда маалыматтык-коммуникациялык технологияларды пайдаланып окутуунун бир нече маанилүү себептери бар:

Санариптик сабаттуулугу: Азыркы дүйнөдө санариптик сабаттуулук барган сайын маанилүү болуп баратат. МКТга эртерээк жашынан киришүү балдарга компьютерлер, программалык камсыздоо, Интернет жана электрондук түзүлүштөр менен иштөө көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет.

Келечектеги кесипке даярдануу: Бүгүнкү күндө көпчүлүк жумуш адамдардан технологиялык көндүмдөрдү талап кылат. Жаштайынан МКТ-ны өздөштүрүү келечекте пайдалуу боло турган көндүмдөрдүн пайдубалын түзөт.

Критикалык ой жүгүртүүнү өнүктүрүү: МКТ боюнча тренинг ошондой эле критикалык ой жүгүртүүнү жана аналитикалык көндүмдөрдү өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт. Балдар маалыматты баалоого жана тандоого үйрөнүшөт, алардын критикалык ой жүгүртүү жана негизделген чечим кабыл алуу жөндөмдөрүн өнүктүрүү.

Окуу процессин өркүндөтүү: Билим берүүдө технологияны колдонуу балдар үчүн окуу процессин кызыктуу жана жеткиликтүү кыла алат. Электрондук окуу китептери, билим берүү программалары жана онлайн ресурстар салттуу окутуу ыкмаларын натыйжалуу толуктай алат.

Чыгармачылык көндүмдөрдү өнүктүрүү: Ар кандай колдонмолорду, программаларды жана куралдарды колдонуу балдарга чыгармачылык жагын өнүктүрүүгө мүмкүндүк берет. Алар мультимедиялык презентацияларды түзө алат, компьютерде сүрөт тарта алат, музыканы жана башка көптөгөн өзүнө керектүү нерселерди жасай алат.

Коомдук көндүмдөр: Технологияны колдонуу менен биргелешип иштөө социалдык көндүмдөрдү өнүктүрүүгө жардам берет. Балдар кызматташууга, маалымат алмашууга жана команда катары көйгөйлөрдү чечүүгө үйрөнүшөт.

Санариптик коомго даярдануу: Бүгүнкү коом барган сайын санарипке айланып баратат жана технологияны эффективдүү колдонуу жөндөмү негизги көндүмгө айланууда. Башталгыч мектепте МКТ боюнча билим берүү балдарга санариптик коомго ийгиликтүү кирүүгө жардам берет.

Ошентип, башталгыч класстарга МКТны киргизүү азыркы коомдун талаптарына гана жооп бербестен, балдардын ар тараптуу өнүгүүсүнө шарт түзөт. Ал эми башталгыч класстарда маалыматтык-коммуникациялык технологиялар боюнча билим берүүнүн жоктугу бир нече терс кесепеттерге алып келиши мүмкүн. Санариптик коом менен баланын санариптик сабаттуулугунун ажырымы, б.а. компьютерлерди, интернетти жана башка технологияларды колдонуу көндүмдөрүн билбеген окуучулар санариптик сабаттуулуктан артта калышы мүмкүн. Бул алардын бүгүнкү санариптик коомго ыңгайлашуусун кыйындатат. Маалыматтык технологияларды колдонуу окуу мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтет. Жаштайынан мындай көндүмдөрдүн жоктугу балдардын келечектеги жашоосуна тоскоолдуктарды жаратат. Окутууда технологияны колдонуу чыгармачылык жана критикалык жөндөмдөрдү өнүктүрүүгө көмөктөшөт. Ансыз балдар чектелген билим берүү чөйрөсүндө калып калышы мүмкүн, бул алардын жалпы өнүгүүсүнө таасир этет. Кызматташуу мүмкүнчүлүктөрү чектелет. Технологияны колдонуу көбүнчө кызматташууга жана идеяларды бөлүшүүгө мүмкүнчүлүк берет. Технологияны колдонууну үйрөнбөгөн окуучулар онлайн чөйрөдө социалдык көндүмдөрдү өнүктүрүү мүмкүнчүлүгүн колдон чыгарышы мүмкүн. Жалпысынан алганда, МКТ боюнча окутуунун жетишсиздиги балдардын билим алуусунда боштуктарды жаратып, азыркы маалыматтык коомдо алардын мүмкүнчүлүктөрүн чектеши мүмкүн.

Корутунду. БУУнун изилдөөлөрүндө 2025-жылы Кыргызстанда калктын саны акыркы 74 жыл аралыгындагы өсүүнүн эң жогорку чегине жетет. 2028-жылдан тартып бала бакчаларга балдардын баруусу көбөйөт, ал эми 2032-жылдан баштап Кыргыз Республикасынын мектептерине окуучулар көп бара баштайт. Демек жакынкы келечекте мугалимдердин алдында келечек муунубуздун басымдуу катмарын тарбиялоо, аларга татыктуу билим берүү маселеси турат[4]. Ал эми көпчүлүк учурда окуучуларды билими башталгыч класстарда алган билимдеринен көз каранды болот. Ошондуктан башталгыч класстарда маалыматтык-коммуникациялык технологияларды окутуу маселелери көз жаздымда калбастан алдыңкы планда каралуу менен сабактарда МКТ каражаттарын активдүү пайдалануубуз зарыл. Сабак учурунда МКТ каражаттары пайдалануу менен башталгыч класстардын окуучуларда санариптик сабаттуулук акырындык менен калыптана баштайт.

Пайдаланылган адабияттар

1. "Кыргыз Республикасын өнүктүрүү үчүн маалыматтык-коммуникациялык технологиянын" улуттук стратегиясы. Кыргыз Республикасынын Президентинин 2002-жылдын 10-мартындагы N 54 Указы менен бекитилген
2. Кыргыз Республикасында жалпы мектептик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандартынын. 2022-жылдын 22-июлу. №393.
3. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МЫЙЗАМЫ 2017-жылдын 19-июлу № 127 Электрондук башкаруу жөнүндө
4. Э.Арынбаев. Информатиканы окутуудагы жасалма интеллекттин орду. ОшМУ нун жарчысы. 2023- ж.
5. <https://ky.wikipedia.org>
6. <https://www.stat.kg/ru/opendata/category/5316>